pa su Biržų pirmosios tvirtovės rūmų krosnių kokliais. Kad tirtose vietose aptiktos sugriuvusios krosnys, patvirtina ir tas faktas, kad čia beveik nerasta keramikos (išskyrus pavienes šukeles). Rasti kokliai sudaro visą krosnies vaizdą: rasti plokštieji kampiniai augaliniu ornamentu (1–2 pav.), karniziniai, karūniniai, plokštieji keturiais dumbančiais kvadratais, krosnies viršutinės dalies papuošimas – vazelės formos koklis (3 pav.). Įdomiausias yra herbinis koklis-medalionas su 1591 m. data ir tiesiai žiūrinčiu ereliu (4 pav.). Be koklių duženų, rasta žalsvos spalvos langų stiklo, durų vyrių (5 pav.), geležinių kaltinių vinių pailga galvute.

2006 m. Papilio įtvirtintos dvarvietės tyrimai patvirtino kai kuriuos istorinius duomenis, kad Radvila Perkūnas statė naują įtvirtintą rezidenciją Papilyje. Iš rastų radinių ir kai kurių pamatų fragmentų galima spėti, kad ji nebuvo statoma naujoje negyvenamoje vietoje.

Istoriko D. Karvelio surinktų šaltinių duomenimis, Kristupas Radvila Perkūnas 1586–1600 m. dažnai reziduodavo Biržuose. Jis išskiria 1591–1600 m. laikotarpį, „kai buvo rūpinamasi fortifikaciniu išplėtimu“. Tada ant herbinio koklio medaliono 1591 m. datą galėtume laikyti Papilio naujos įtvirtintos rezidencijos pastatymo metais.

1658 m. Reimerio kariuomenei sudeginus rūmus, jie nebebuvo atstatyti. Vėliau Papilio dvaras plėtėsi buvusio XVII a. pradžios palivarko vietoje. Paskutiniai jo savininkai buvo grafai Šuazeliai de Gufje. Iki šių dienų išlikę XIX a. vidurio – antros pusės pastatytų 23 dvaro pastatų bei griuvenų liekanos, parkas su tvenkiniais.

Papilio įtvirtintos dvarvietės tyrimai leido patikslinti objekto datavimą.

PAPILYS FORTIFIED MANOR SITE

In 2006 a total area of 70 m^2 was excavated in the territory of the Papilys fortified manor site (Biržai Dist.). An earlier excavation of the manor site was conducted in 1957 (headed by local teacher I. Radzevičienė), from which no report survives but the finds are preserved at the RKM. According to information from historical sources, in the mid-16th century a castle existed at Papilys. Jonušas Radvila was born at Papilys manor in 1612. The foundation of a building, which stood at a manor site that was surrounded by a ditch, and many stove tile sherds from demolished stoves (Figs. 1–3) were found during excavations in 2006. A stove tile medallion with the date 1591 was also found (Fig. 4) as well as other stove tiles and finds (Fig. 5) dating to the late 16th – early 17th century. This date confirms the knowledge from historical sources that Kristupas ‘Perkūnas’ Radvila erected a new fortified manor at Papilys at that time.

SENOJI JONIŠKIO DVARVIETĖ

Ernestas VASILIAUSKAS

2006 m. tęsti (rasta 2004 m., tyrinėjimai tęsti 2005 m.) (*ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 156–161; *ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 242–243) tyrinėjimai senojoje Joniškio dvarvietėje (KU, IĮ „Senų senovė“). Jų metu Žemaičių g. 9 (šurfai 16–19, plotas 2), tarp Žemaičių g. 11 ir Vilniaus g. 14A, ištirtas 67,5 m^2 plotas (šurfai 20–24, plotas 2), Vilniaus g. 14A –

1 pav. Žemaičių g. 11 – Vilniaus g. 14A. Akmenų eilė su įmontuota apatine girnapuse. *E. Vasiliausko nuotr.*
Fig. 1. Žemaičių St. 11 – Vilniaus St. 14A. A row of stones including a lower quernstone.

13 m^2 plotas (šurfai 25–26). Ištirtas bendras 80,5 m^2 plotas. Buvo iškasta 13 šurfų, ištirtas plotas 2 ir trasa 2.

Tyrinėjimų metu buvo patikslintos Joniškio senojo XVI–XVIII a. dvaro vietos teritorija Žemaičių g. – P, Š, PR kryptimis. Didžioji dalis objekto kultūrinių sluoksnių yra suardyti XIX a. statybų metu ir XX a. antrojoje pusėje kasant įvairias trasas, įrengiant ir vėliau likviduojant katilinę, statant pastatus. Nesuardyti arba apardyti kultūriniai sluoksniai rasti tik šurfuose 17, 19, 23–24, plote 2. Kultūrinio sluoksnio visiškai nerasta šurfe 16. Įžemis molis pasiektas įvairiuose gyliuose – 0,74–2,4 m gylyje, o suardytose vietose net iki 2,42 m gylio.

Kaip ir tyrinėjimų Žemaičių g. 9 metu čia iki 80–100 cm gylio buvo maišytas kultūrinis sluoksnis su XVII – XIX a. pradžios radiniais. Intensyvesnis užstatymas, kaip rodo tyrinėjimų medžiaga, po ilgos pertraukos vėl pradėtas tik XIX a. pabaigoje – XX a. pirmojoje pusėje. Nuo XIX a. pradžios iki XIX a. pabaigos senojo dvaro teritorija buvo beveik neužstatyta.

Plote 2 (Žemaičių g. 11 – Vilniaus g. 14A) rasti XVII a. ir XIX a. pabaigos – XX a. pirmosios pusės pastatų pamatai, 93–100 cm gylyje – grindiniai, krauti iš 19x20, 13x18, 10x15, 8x10, 15x18, 11x18, 13x20 cm skersmens akmenų, 2 ūkinės duobės (?).

Įvairios konstrukcijos atsidengė plote 2, kv. 4,1–12,7. Kv. 4,1–4,9 77 cm gylyje atsidengė iš skaldytų 19x20, 15x21, 10x22, 9x30, 16x19, 13x17 cm skersmens akmenų krauta 78x95 cm dydžio krūsnis (kaip ir šurfe 23). Ji buvo pailga, suapvalintu galu, ėjo kaip ir perkasa – PR–ŠV (140–320°) kryptimi, gilėjo ŠV kryptimi. Krūsnies paskirtis liko neaiški. Tai galėtų būti „krosnies prakūra“. Kv. 4,9–5,6 82 cm gylyje atsidengė perdegusio suplūkto molio su negausiais degėsiais sluoksnis. Jis perkasoje užėmė 80x75 cm dydžio plotelį. Po juo, 108 cm gylyje, atsidengė molio sluoksnis su pavieniais akmenukais. Kv. 5,6–6,2 98 cm gylyje atsidengė 60x65 cm dydžio iš neskaldytų 15x16, 10x15, 10x10, 13x15 cm skersmens akmenų sudėtas grindinys. Tarpuose tarp akmenų buvo molio ir degėsių. Tikriausiai kv. 4,9–6,2 buvo rasti krosnies likučiai – krosnies padas, o akmenų krūsnis taip pat yra susijusi su šia krosnimi – prakūra. Kv. 6,2–6,6 83 cm gylyje, krosnies padas nuo patalpos 4 buvo atskirtas iš skaldytų ir neskaldytų 17x18, 18x24, 13x17, 13x27, 23x28 cm skersmens akmenų sukrautu pamatėliu, tarpai tarp akme-

nų užpildyti moliu. Pado plotis – 40–46 cm, jis orientuotas ŠR–PV (50–230°) kryptimi.

Kv. 9,3–12,7 104 cm gylyje, ant įžemio – rudo molio – atsidengė 21x24, 14x26, 19x22, 11x17, 12x19, 10x17, 13x15, 14x24 cm skersmens akmenų eilė. Akmenys sudėti plokštumomis į viršų. Eilė ėjo PR–ŠV (130–310°) kryptimi. Šios eilės ŠV gale vietoje akmens į įžemį buvo įmontuota 30x35 cm skersmens, 11 cm storio girnapusė (1 pav.), jos skylės skersmuo – 3–5 cm.

Sudegusio XVII–XVIII a. pastato 5 kampas aptiktas šurfe 19, į Š nuo 2004 m. tyrinėto ploto 1 (Žemaičių g. 9 sklypas), 168 cm gylyje. Tai juodų žemių sluoksnis, maišytas su degėsiais, suanglėjusia mediena. Jis tyrinėtame plote užėmė keturkampio formos 69x91 cm dydžio plotelį, orientuotą PV–ŠR (240–60°) kryptimi. Ant šio sluoksnio 172 cm gylyje gulėjo sudužusi oksidacinėje aplinkoje degtos iš vidaus glazūruotos puodynės dalis (2 pav.).

Tyrinėjimų metu surinkta daug radinių. Tai XVII a. tradicinės krašto redukcinės (kakleliai profiliuoti, atlenkti, tiesūs; viena šoninė šukė buvo dekoruota bangelės ornamentu), oksidacinės glazūruotos ir neglazūruotos keramikos fragmentai, puodyninių koklių fragmentai, akmeninis (3:1 pav.) ir skalūno keturkampio pjūvio galąstuvas (3:2 pav.), bronzinė 1,3 cm skersmens ir 0,5 mm storio sagos ar žiedo akutė, geležinės kaltinės vinys, geležinė bato pasagėlė (4:2 pav.), pirmą kartą Joniškyje rastas olandiškos balto kaolino pypkės kotelis (4:1 pav.), variniai Jono Kazimiero Vazos Lenkijos (16?? m.), LDK (1665 m.) šilingai, Ka-

2 pav. Žemaičių g. 9. Sudegusio pastato 5 liekanos ir puodynės dalis *in situ*.
B. Dakanio nuotr.
Fig. 2. Žemaičių St. 9. The remains of a building 5 destroyed by fire and part of pot *in situ*.

3 pav. Žemaičių g. 11 – Vilniaus g. 14A. Akmeninis (1) ir skalūno (2) galąstuvai.
E. Vasiliausko nuotr.
Fig. 3 Žemaičių St. 11 – Vilniaus St. 14A. Stone (1) and slate (2) whetstones.

4 pav. Žemaičių g. 11 – Vilniaus g. 14A. Balto kaolino pypkės kotelis (1) ir geležinė bato pasagėlė (2). *E. Vasiliausko nuotr.*
Fig. 4. Žemaičių St. 11 – Vilniaus St. 14A. White kaolin pipe stem (1) and an iron heel-plate (2).

rolio XI Švedijos erė (16?? m.), gyvūnų kaulai, minėta XVI–XVII a. apatinė girnapusė.

Šurfe 17 (Žemaičių g. 9) 155 cm gylyje, po kultūriniu sluoksniu rastas apardytas dvigubas kapas (žr. p. 176–177).

Per tris tyrinėjimų sezonus pavyko nustatyti, kad senojo dvaro teritorija buvo retai užstatyta, todėl vietomis kultūrinio sluoksnio joje nepavyksta aptikti (šurfuose 16, 20–22).

Nors ankstesnių – 2003 (*ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 310) ir 2006 m. tyrimų metu Vilniaus g. 14A nepavyko rasti ankstyvesnių nei XX a. sluoksnių, šįkart šurfe 25 rasta atsitiktinė 1705 m. Karolio XII sidabrinė erė. Šis radinys leidžia manyti, kad tuo metu ši laukų teritorija galėjo priklausyti senajam Joniškio dvarui.

Radiniai perduoti saugoti JIKM.

THE OLD JONIŠKIS MANOR SITE

The excavations at the old Joniškis manor site continued in 2006. A total area of 80.5 m^2 was excavated during them. 13 test pits, 1 trench, and section 2 were excavated.

The plan of the territory of the old Joniškis 16th–18th century manor site was revised to the S, N, and SE. The foundations of buildings from the 17th century and the late 19th – 1st half of the 20th century, stone paving, 2 storage pits (?), other stone constructions (Fig. 1), and the remains of a 17th–18th century wooden building destroyed by fire (Fig. 2) were found. The collected finds included: sherds of 17th century traditional local (reduction) and oxidation fired glazed (Fig. 2) and unglazed ceramic tiles and 'pot-shaped' oven tiles, stone (Fig. 3:1) and slate whetstones (Fig. 3:2), a bronze inlay for a button or ring, handmade iron nails, an iron heel plate (Fig. 4:2), a Dutch white kaolin pipe stem (Fig. 4:1), copper shillings of John II Casimir of Poland (16??) and Lithuania (1665), an öre of Charles XI of Sweden (16??), a 16th–17th century lower quern stone (Fig. 1), and animal bones.

KELMĖS DVARO SODYBA

Ilona VAŠKEVIČIŪTĖ, Bronius DAKANIS

Žvalgomieji archeologiniai tyrimai šalia Kelmės buvusios dvaro sodybos rūmų (G 16K) (Kelmės miestas) pradėti dėl numatomų pamatų tvarkymo – izoliacijos ir nuogrindos įrengimo bei telekomunikacijų perkėlimo darbų.

Dvaro sodyba yra pačioje Kelmėje, netoli miesto bažnyčios. Jos teritorija užima 15,2 ha plotą. Sodybos užstatymą sudaro pastatų visuma, daugiau ar mažiau tarpusavyje tolygiai išsidėsčiusi teritorijoje. Dvaro sodyboje išsiskiria 2 skirtingos paskirties kiemai: reprezentacinis-gyvenamais ir gamybinis kiemas pakalnėje.

Nuo XV a. Kelmė buvo LDK dvaras, kuriam priklausė dideli žemės plotai. Spėjama, jog Kelmės dvaro mūriniai rūmai pastatyti apie 1780 m., perstatyti – 1892 m.

Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu buvo ištirti 5 šurfai – keturi 2x2 m ir vienas 2,3x 4 m dydžio (iš viso 25,2 m^2 plotas) bei stebėti kasimo darbai visu išorinės rūmų sienos perimetru ir telekomunikacijų tiesimo vietoje.

Šurfai buvo išdėstyti prie rūmų Š, R, P sienų ir kasti taip, kad vienas kraštas glaustųsi prie dvaro rūmų sienos. Šurfas 5 kastas